

Goriški Kras.

Narodno gospodarstvo torej zahteva, da moramo take prostore s primernim ravnanjem rešiti propada, in to tem bolj, ker zavzemajo skoro polovico (40%) produktivnega površja, in bi bilo daljše propadanje škodljivo tudi drugim strokam gospodarstva. Prvo, kar moramo storiti, je zavarovati Kras pred osušenjem in opustošenjem. Kdor pomisli, da je bil Kras nekdanj ves z gozdi pokrit, razume takoj, da se dajo kraška tla najbolj izboljšati le s pogozdovanjem. Pogozdovanje se vrši le na najslabejših krajih, na višinah, hrbitih i. t. d., ki so že blizu propada, in ki se dajo le na ta način izboljšati. Lastniki gozdov bodo imeli od tega veliko koristi. Iz gozdov ne bodo dobivali le lesa za kurjavo in za stavbe, ampak, če bodo ugodne kupčijske razmere, jim postane gozd vir stalnih dohodkov. Dobivali bodo iz gozdov dovolj stelje in potemtakem si lahko priskrbeli dovolj gnoja, kar bo dobro vplivalo na kmetijstvo.

Nasprotno pa je škoda, ki jo bodo posestniki trpeli vsled pogozdovanja pašnikov, le naznatna, zlasti ker so se pašniki do sedaj vedno slabšali in niso skoro nič koristili. Razven tega pa bodo Kraševci lahko v kratkem času porabili gozdno travo za krlajo in nastilj. Tudi se bo sčasoma v gozdu živina še bolje pasla. Mnogo bo koristilo tudi čiščenje pašnikov od brezštevilknega kamenja. Če bodo kraške goličave zopet pogozdene, bo svet ravno tako rodovit, kakor je moral biti nekdanj, ker je nedvomno, da so se pred leti tu širili veliki gozdi. To se vidi iz tega, ker se v kratkem pokaže golo skalovje tam, kjer se drevje poseka.

Gozdi tudi blagodejno vplivajo na podnebje. Gotovo je, da gozdi v vročem poletju zmanjšujejo veliko vročino, pomnožujejo zračno vlago, ovirajo izsušenje tal in povečujejo na ta način rodovitnost, nasproti pa zmanjšujejo moč vetrov ter va-

rujejo tako rastlinstvo in prst pred njih silo. Tudi je nedvomno, da v gozdnatih krajih mnogo več dežuje, kakor pa v golih pri enakih razmerah in okoliščinah.

Kraševci se bori z dvema hudima neugodama, namreč z 2—3 mesece trajajočo letno sušo, po zimi pa s hudo burjo. Ti dve mu napravita toliko škode, da je večkrat primoran prodati svojo živino o nepravem času pod ceno. Če bode pa ta svet pogozden, bo še drugih 32.607 ha zemlje na Krasu bolj zavarovanih in plodovitost zemlje se bo jako povišala.

Že l. 1851. se je bilo ustanovilo v Trstu društvo za pogozdovanje Krasa (tržaške okolice, sežanskega in komenskega okraja), ki pa ni doseglo nikakih praktičnih uspehov, ker k temu je treba gozdarskega znanja in mnogo denarja, katerega posamezniki navadno nemajo. L. 1863/4. izdalo je tržaško namestništvo pouk, kako naj se Kras pogozduje in priporočilo Kraševcem, naj zasade v vsaki vasi drevesne vrte, kar se je tu pa tam tudi zgodilo.

Vendar je vlada položila temelj pogozdovanju Krasa še l. 1869. s tem, da je ustanovila „semenske šole“ (v Komnu, Rodiku, Boljuncu in Paznu) ter imenovala več gozdnih paznikov in jednega nadzornika za pogozdovanje Krasa pri c. kr. namestništvu v Trstu. L. 1871. je vlada pomnožila to osebje ter nastavila za vse Primorsko jednega deželnega gozdnega nadzornika, tri gozdne komisarje, dva gozdna pristava, deset gozdnih čuvajev in tri gozdne pomočnike. Poslednji so morali gojiti drevesa v semenskih šolah in voditi vse pogozdovanje. Pri tem so občani jame za drevesca brezplačno kopali, stroški za sajenje in gojitev drevesec pa so se poplačevali iz državnih dohodkov.

Naravno je, da so v prvem času sadili le listnato drevje, misleč, da se bode to najbolje obneslo. Tudi prebivalstvo samo ga je želelo, ker se da njega les lahko

mnogvrstno uporabiti pri kmetijstvu; vrh tega pa še v listnatih gozdih več trave raste in se mnogo stelje pridela.

Pa skušnja je pokazala, da se bo z listnatim drevjem malo opravilo. Listniki so rasli nekaj let, potem pa so se posušili, tako da se le sem ter tja nahaja še kak sled o njih.

Tudi izmed šilovja se je obnesel le črni bor (le na bolj zavarovanih krajih tudi smereka). Črni bor najbolje klubuje dolgi

V sporazumljenji z občinskimi posestniki na ta način pogozdeni prostor je bil neznaten v primeri z velikim obsegom kraških pustinj. Da bi večje pašnike pogozdili, tega niso pustili posestniki, ki so mislili, da se jim tako paša krati in s tem škoduje, ne pa koristi. Morala se je torej skleniti postava, po kateri bi se omogočilo pogozdovanje tudi obširnejših pašnikov.

To postavo je dala dežela 9. listopada l. 1883. (dež. zakonik št. 13 ex 1884), ki

Stanjel.

(Vrhu griča se vidijo ostanki starega „tabora“.)

suši in sili burje ter najbolj pospešuje tvoritev prstne plasti.

Pogozdovalo se je na dva načina, s sajenjem in s sejanjem. Setve pa so bile slabe, ker je vročina nežnim drevescem preveč škodovala. Torej so začeli bolj drevesca saditi, večinoma dvoletna, katera so bila v šolah vzgojena. Jednoletna drevesca so bila preslaba, triletna pa je burja omajala in tako poškodovala, da niso mogla rasti.

zapoveda ustanovitev posebne komisije za pogozdovanje Krasa v pokneženi grofiji goriški in gradiščanski. Komisija je pričela svoje delovanje v kimovcu 1884 in od tega časa je dala pogozditi mnogo sveta spadajočega v njen delokrog.

Na podlagi omenjene postave spada v delokrog komisije vseh 58 davčnih občin okrajnega glavarstva Sežana, ki obsega 45.946 ha produktivnega in 1247 ha neplodnega sveta. Dalje se pogo-

zduje v 32 davčnih občinah okrajnega glavarstva Gorica, ki obsegajo 32.171 *ha* plodnega sveta, neproduktivnega pa 534 *ha*. V delokrog komisije je uvrščenih tudi 13 davčnih občin okrajnega glavarstva Gradišče, ki obsegajo 7219 *ha* plodnega sveta, neplodnega pa 129 *ha*. V delokrog pogozdovalne komisije spadajo torej vкупno 103 davčne občine, ki imajo 85.336 *ha* plodnega in 1910 *ha* pustega, za gozde manj pripravnega sveta.

Stroški, katere ima komisija s pogozdovanjem, se pokrivajo iz takozvane „zaklade za pogozdovanje“. Ta zaklada se nabira iz državnih in deželnih doneskov, kakor tudi iz slučajnih dohodkov. Državni in deželni doneski dovoljujejo se vsako leto razmerno z velikostjo stroškov za pogozdovanje. Prva skrb komisije je bila, da je dala napraviti poseben kataster vseh zemljišč, ki so odmenjena za pogozdovanje. (Konec prih.) **S. Rutar.**

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

I. Kako je razdeliti šolski naklad.

Ker se na Kranjskem gledé pobiranja, oziroma razdelitve šolskega naklada izraz „šolska občina“ ni povsod prav tolmačil, razglasil je visoki deželni šolski svet nastopni

Normale.

Z. 788. L. Sch. R.

Das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht hat mit dem Erlasse vom 3. April 1892, Z. 26569 ex 1891 in Erledigung des auf Grund der bezüglichlichen Berichte der k. k. Bezirksschulrätthe unterm 23. Dezember 1887 Z. 1894, von hier aus erstatteten Berichtes anher eröffnet, dass hochdasselbe die hierlands geübte Praxis inbezug auf Repartition und Einhebung von Schulumlagen nicht als mit den bestehenden Gesetzen im Einklange stehend betrachten könne und zwar aus folgenden Gründen:

Die Einschaltung der Worte: „Schulsprengels“ (§ 9) hinter dem Ausdrucke: „Schulgemeinde“ im letzten Absatze des § 33 des Gesetzes vom 29. April 1873 L. G. Bl. Nr. 21, liesse die Deutung zu, dass sie, gleich diesem aus den zu einer Schule eingeschulten Ortschaften, Ortschaftstheilen oder Häusern bestehe und dass daher diese letztere allein, respec. deren Insassen die Glieder der Schulgemeinden in Absicht

auf die Tragung der Schulconcurrentz seien. Hiedurch würde die zur Bestreitung der Schulauslagen eventuell erforderliche Schulumlage diese Insassen unmittelbar treffen, sich als ein spezieller Zuschlag zur Steuerleistung nur dieser Insassen darstellen, welcher Umstand der Schulgemeinde einen von der Ortsgemeindeumlage verschiedenen Charakter verleihen würde. Diese Auffassung der Schulgemeinde muss jedoch als unrichtig bezeichnet werden.

Nach dem für die Landesgesetzgebung massgebenden § 62 des Reichsvolksschulgesetzes bildet bei Bestreitung der Schulauslagen die Grundlage die Ortsgemeinde. In Ausführung dieses Grundsatzes haben, sowie in anderen Ländern, auch in Krain die Landesgesetze zum Träger der Schulconcurrentz die Schulgemeinde aufgestellt.

Hiedurch wurde jedoch nicht die Schaffung eines neuen von der Ortsgemeinde verschiedenen Gebildes beabsichtigt, sondern es ist dies nur eine Collectivbezeichnung für den Fall, wenn zu einer Schule nicht allein eine, sondern mehrere Ortsgemeinden eingeschult sind.

Es ist hienach die Schulgemeinde als die eingeschulte Ortsgemeinde, oder im Falle der Einschulung mehrerer Ortsgemeinden als die Gesamtheit der zu einer Schule ganz oder theilweise eingeschulten